Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Doprinos akademika Mirka Pejanovića razvoju politologije (povodom 80. godišnjice života i 40 godina naučnoistraživačkog rada): Jubilej

Cvitković, Ivan

2025

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/handle/123456789/849

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/

DOI: 10.5644/PI2025.221.05

MIRKO PEJANOVIĆ – DRŽAVNOPRAVNI MISLILAC I DRŽAVNIK

Zdravko Lučić
umirovljeni profesor
Univerzitet u Sarajevu – Pravni fakultet
z.lucic@pfsa.unsa.ba
ORCID: 0009-0002-8337-689X

Apstrakt: U radu autor pokušava dati svoj osvrt na nekoliko segmenata iz bogatog stvaralačkog opusa akademika Mirka Pejanovića. U svom znanstvenom radu Pejanović je najviše pažnje posvetio državi Bosni i Hercegovini, njenim povijesnim korijenima, aktualnim pitanjima njene transformacije i putevima daljnjeg razvoja. Posebnu cjelinu čine njegova istraživanja fenomena lokalne zajednice, lokalne samouprave i regionalnog ustrojstva zemlje. U svojim istraživanjima akademik Pejanović je dosegao do skrivenih dubina znanstvenih istina. Autor u ovom radu posebno naglašava državnički angažman Pejanovića kao člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine, delegata u Parlamentu Federacije BiH, osnivača Srpskog građanskog vijeća i ukupnost javnopolitičkog djelovanja. U vrednosnim procjenama i ocjenama ga uspoređuje s Ciceronom iz vremena najviših dosega republikanskog uređenja antičkog Rima, dajući mu istinski zasluženu počast *pater patriae*.

Ključne riječi: Mirko Pejanović, Bosna i Hercegovina, država, Ciceron, državnik, lokalna zajednica

Uvodne napomene

Kada sam dobio poziv da svojim skromnim prilogom dam doprinos u obilježavanju impozantnog jubileja – 80 godina rada i života akademika Mirka Pejanovića, bio sam pred velikom dilemom: šta reći i napisati o životnoj gromadi mog zavičajnog zemljaka. No ta dilema je vrlo kratko trajala jer mi je u misli došao Marko Tulije Ciceron i njegovo kolosalno djelo sa svim strukturnim elementima koje nalazimo

i u djelu akademika Pejanovića. Rimski mislilac Ciceron kao retoričar, pravnik i filozof u svojim je razmišljanjima stalno naglašavao da se učeni ljudi trebaju javno angažirati i da se ne smiju zatvarati u svoje skrovite akademske kutke. Očito je gospodin Pejanović čitav svoj životni put uskladio s ovom idejom. U Ciceronovom teorijsko-filozofskom segmentu njegovog velikog intelektualnog habitusa (*De legibus*, *De re publica*, *De finibus bonorum et malorum*, *De natura deorum*, *De oficiis*) saznajemo da je bio veliki borac za očuvanje rimskog republikanskog mješovitog državnog uređenja kao najoptimalnijeg do tada poznatog oblika države. Sličnu intelektualnu pojavu nalazimo i kod Pejanovića u njegovoj ljubavi i borbi za opstojnost i razvitak Bosne i Hercegovine.

Akademik Mirko Pejanović i država Bosna i Hercegovina

Glavninu svog intelektualno-znanstvenog opusa Pejanović je posvetio pitanjima vezanim za državu Bosnu i Hercegovinu. To se primjećuje već iz naslova njegovih najznačajnijih knjiga u kojima se fenomenu bosanskohercegovačke državnosti prilazi s najrazličitijih aspekata. Posebnu vrijednost u elaboriranju istraživačkih pitanja koju želimo naglasiti imaju historijska dimenzija i široka teorijsko-filozofska fundiranost autorovih pogleda i stavova. Njegove knjige pružaju cjelinu elaboracije najvažnijih društvenih procesa koji su bitno uticali na pravce razvoja političkog sistema Bosne i Hercegovine. Kao neposredni aktivni sudionik u ovim procesima autor ispoljava inventivnost spajanja teorijskog i praktičnog u punoj znanstvenoj fundiranosti. Njegove knjige bi trebale biti najbolji politički vodič u određivanju pravaca razvoja za nosioce javnih ovlašćenja. Harmonizacija društvenog stanja je moguća samo s nosiocima tolerancije, političke mudrosti i saznanjima modernih vizija razvoja.

Temelje moderne državnosti Bosne i Hercegovine Pejanović nalazi u Odlukama ZAVNOBiH-a prateći njeno državnopravno profiliranje kroz različite povijesne cjeline sve do današnjeg dana. Analizirajući političko-pravna razmišljanja akademika Pejanovića nailazimo na vrlo široku lepezu problemskih pitanja kao npr. historijski izazovi u razvoju državnosti Bosne i Hercegovine, odluke ZAVNOBIH-a koje uvode ideju o ravnopravnosti građana i naroda kao model izgradnje multietničkog društva, državnost BiH u društveno-historijskom kontekstu, kultura međuetničke i međureligijske tolerancije, protivrječnosti razvoja parlamentarne demokratije.

Posebnu pažnju akademika Pejanovića privlačio je Dejtonski mirovni sporazum za Bosnu i Hercegovinu. Njegove analize ovog dokumenta su znanstveno objektivne bez kakvih primjesa političkog voluntarizma. Autor ga ocjenjuje kao dokument koji potvrđuje državnopravni subjektivitet i kontinuitet Bosne i Hercegovine, a bosansko pitanje internacionalizira kao jedno od najsloženijih izazova svjetske političke zbilje.

Pejanović govori i o historijskim, kulturološkim, geopolitičkim i ustavno-zakonskim pretpostavkama uključivanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

Sudbinu Bosne i Hercegovine on neraskidivo povezuje s evropskim integracijskim procesima. Koncept Evropske unije i određenje državnosti Bosne i Hercegovine su podudarni i kompatibilni. Višenacionalna struktura je povijesna odrednica Bosne i Hercegovine i predstavlja evropsku paradigmu zajedničkog življenja. Pejanović je veliki poznavalac evropskih vrijednosti i analizirajući uporednopravnim metodom praksu pojedinih evropskih država pokušava trasirati puteve razvoja naše zajednice.

Posebnu pažnju akademik Pejanović posvećuje pitanjima iz ustavne problematike. Za njega ustavno pitanje nije samo akademsko-stručne naravi, niti isključivo političko, već mnogo šire društvenorazvojno pitanje. Analizirajući pretpostavke za oblikovanje konsenzusa o ustavnim reformama naglašava potrebu stvaranja široke proevropske političkoprogramske koalicije. Neophodno je izvršiti evropeizaciju dejtonskog Ustava Bosne i Hercegovine. Zbog složenosti političkog pluralizma u našoj zemlji kao mogući put se predlažu izmjene u pojedinim fazama. Iskorak po svakom pojedinom pitanju olakšava dobijanje jasnije slike za cjelovitost mogućih rješenja. Promjene Ustava su preduvjet za ulazak u Evropsku uniju. Neophodno je osigurati ustavnopravni status centralnih institucija države Bosne i Hercegovine (Predsjedništva, Parlamenta, Ustavnog suda BiH, Centralne banke). Ukazuje na složenost geopolitičkih pretpostavki i ulogu međunarodnog faktora u predstojećim ustavnim promjenama te neophodnost ostvarivanja političko-ustavne ravnopravnosti naroda u Bosni i Hercegovini. Pejanović ističe:

> Diskusija o reformi ustava u procesu integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju mora biti proširena na cjelovitu stručnu i političku raspravu, uz uključivanje civilnog društva, domaćih i međunarodnih eksperata, uvažavajući i mišljenja evropskih institucija (Evropske komisije, Evropskog parlamenta, Venecijanske komisije, Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope), u kojima se postojeći ustav Bosne i Hercegovine ocjenjuje antinomičnim i poziva na nužnost ustavne reforme. (Pejanović, 2015: 89)

Da bi se obezbijedila veća prohodnost pronalaženja puteva ustavnih promjena, prethodno je neophodno izvršiti promjene izbornog zakonodavstva jer smo jedina evropska zemlja koja zbog praznine u postojećem izbornom zakonu nemamo institut vanrednih izbora kao neophodnu pretpostavku za veću političku pokretljivost i izmjenu nosilaca retrogradnih političkih ideja. Pejanović to obrazlaže sljedećim riječima:

> Kao prva ideja javlja se nužnost ugradnje odredbe u izbornom zakonu o vanrednim izborima. To podrazumijeva da se u zakonu ograniči vrijeme na šest mjeseci u kome se vrši implementacija izbora. Kad pobjedničke stranke ne formiraju vlast u predviđenom zakonskom roku slijedi raspisivanje vanrednih izbora (...) Ovakva zakonska odredba će ukinuti monopol i neodgovornost stranaka da izbjegavaju sprovesti izborne rezultate. Osim toga ova odredba će dovesti do konsolidacije stranačkog sistema. Otpadaće

> stranke koje ne mogu ili neće da grade koalicione sporazume o formiranju parlamentarne većine. (Pejanović, 2023: 161)

Naravno da je akademik Pejanović dosta svoje intelektualne snage posvetio pitanjima strukture i razvoja političkog pluralizma u Bosni i Hercegovini. U analizama različitih teorija klasifikacije modela i tipova demokratije polazi od antičkih mislilaca do modernih predstavnika političkopravne misli (Held, Hague, Harrop, Pavlović). Posebnu pažnju je posvećivao problemima moderne participativne demokratije. Analizirajući uzroke postojećeg kriznog stanja dolazi do zaključka da je u našoj političkoj stvarnosti demokratija pretvorena u partitokratiju. Model političkog upravljanja odvija se u partnerstvu vladajućih stranaka i otuđene moći partijskih lidera uz zanemarivanje i zaobilaženje predstavničkih organa vlasti sačinjenih od bezobrazno visoko plaćenih stranačkih poslušnika. Bosna i Hercegovina je nefunkcionalna i skupa država s trinaest parlamenata i vlada, gdje dvije trećine društvenog proizvoda ide za javnu potrošnju na administraciju. Pogubno je odsustvo koalicionih političkih programa na svim nivoima vlasti ovako složene države kao što je Bosna i Hercegovina. Vrijednost dijaloga je za Pejanovića nezamjenljiva. Kada govori o bauku nepostojanja konsenzusa o platformi predstojećih ustavnih promjena, akademik kao da polazi od Ciceronovih pogleda na univerzalni, općeniti konsenzus kao sredstvo saznanja božanskog *logosa* i samorazumljivosti primjene prirodnopravnih normi. Ljudskost – čovječnost se označava kao cjelokupna kulturna djelatnost ljudi. Naš autor vješto ujedinjuje svoje životno iskustvo s rezultatima filozofsko-političkih reminiscencija. Centralna nit i vodilja su platonovsko-aristotelovska određenja pravednosti kao najviše vrline koja svakome daje ono što mu pripada i koja poštuje jednakost svih. Filozofija je nauka o ljudskim stvarima i predstavlja spoj etike i politike. Vrlina dobrog vladara je da građane čini sretnim, a državnici mogu biti samo ljudi s velikim stručnim znanjima. Pejanović pri tome naglašava:

> Time se negira osnovni princip parlamentarne demokratije. Bit tog principa je da se slobodna i legitimna volja građana, iskazana na izborima davanjem povjerenja strankama, oblikuje koalicionim sporazumom pobjedničkih stranaka u parlamentu, sa javno proklamovanim programom društvenog ekonomskog razvoja. Tako parlament konstituiše svoju moć i ostvaruje je u odnosima političkog nadmetanja stranaka parlamentarne većine i stranaka opozicije. U tom kontekstu ostvaruje se parlamentarna demokratija kao moderno predstavništvo građana, i to u nekoliko uloga parlamenta: donosi zakone, bira vladu, vrši političku kontrolu nad radom vlade, potvrđuje odgovornost za oblikovanje opšteg interesa zajednice u ekonomskom i kulturnom razvoju. Zato parlament u zemljama razvijene demokratije ima najveću moć i najveću odgovornost za razvoj države. (Pejanović, 2015: 121)

Prijedloge za promjenu postojećeg stanja nudi kroz istraživački projekt o razvoju političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini. Značajno mjesto u ovim pitanjima Pejanović posvećuje i u cjelovitoj naučnoj studiji o nastanku i razvoju

ljudskih prava. Postavljajući pitanja sadašnjosti i političke budućnosti BiH i političkopravnih aspekata mogućnosti ubrzanja integracije BiH u Evropsku uniju, Pejanović se profilirao u nepokolebljivog borca za ljudska prava. Na tom putu je doživljavao dosta neugodnosti koje je on jedne prilike u našoj zajedničkoj večernjoj šetnji iskazao kroz riječi da je najteže biti prognanik u sopstvenoj domovini. Budućnost Bosne i Hercegovine uvijek posmatra u evropskim integracijama. Ubrzanje integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju znači mogućnost preveniranja opasnosti za ovu zemlju koja dolazi zbog promjene geopolitičkih kretanja u Evropi i svijetu.

Pejanović o lokalnoj i regionalnoj organizaciji države

Značajno mjesto u stvaralačkom opusu akademika Pejanovića svakako pripada problematici lokalnih i regionalnih zajednica i njihovih samouprava. Pejanović nam pruža široku historijsku elaboraciju ovih tema. Naravno da i u ovim pitanjima polazi od evropskih iskustava. Evropski koncept ustrojstva države zasniva se na tri nivoa vlasti: lokalnom, regionalnom i centralnom. Lokalne vlasti su u evropskim demokratskim državama najbliže građanima i za građanina su najvažnija struktura vlasti. Analizirajući evropska iskustva Pejanović naglašava:

> Polazimo od tri bitne spoznaje: a) sve zemlje članice Evropske unije imaju uspostavljenu i razvijenu regionalnu strukturu; b) Evropska unija svoj razvoj temelji na interesima država i regija; c) unutar Evropske unije postoji Komitet regija kao struktura koja oblikuje interese regija u koncipiranju politike regionalnog razvoja (...) U evropskom konceptu regije smatra se da je regija područje koje predstavlja zaokruženu geografsku cjelinu nastanjenu stanovništvom koje karakterišu određeni zajednički kulturni, istorijski, privredni, saobraćajni i drugi elementi. (Pejanović, 2015: 56)

Pred nas se postavlja zadatak usvajanja i realiziranja savremenih evropskih standarda u razvoju lokalne i regionalne samouprave. U svojim istraživanjima Pejanović polazi od Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, prema kojoj "lokalna samouprava podrazumijeva pravo i osposobljenost lokalnih vlasti da, u granicama zakona, regulišu i rukovode znatnim dijelom javnih poslova, na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva". Analizira i euroregije i pokušava naći poveznice s unutrašnjom strukturom državne zajednice. Dao je najveći doprinos kristaliziranju pojmova lokalna zajednica i lokalna samouprava te razvoju demokratskih oblika u lokalnim strukturama. U Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine nema razvijenog koncepta političko-ustavne pozicije gradova kao posebnih zajednica življenja. Također je neophodno primjenjivati uporednopravna iskustva modela organiziranja glavnih gradova. Neophodno je i široko poznavanje savremenih teorijskih stremljenja u participativnim demokratskim procesima u lokalnim zajednicama. Kao logičan slijed usko uz ovu problematiku Pejanović

se posvećuje istraživanjima demografske i migracijske problematike. U ovim istraživanjima dolazi do zaključaka da su percepcija političke nestabilnosti, lošeg ekonomskog stanja u zemlji i institucionalne neefikasnosti faktori koji najviše doprinose visokim tendencijama emigracija iz zemlje. Posebno treba naglasiti praktičan doprinos njegovih istraživanja u profiliranju organizacije pojedinih gradova na čije pozive se rado odazivao i nesebično prenosio znanja i iskustva.

U svojim gledanjima i analizama državnopravne stvarnosti Bosne i Hercegovine Pejanović polazi od Ciceronovog shvaćanja države u *De re publica 1, 39.* Prema riječima antičkog mislioca: "Država je dakle stvar naroda, a narod nije svaka i bilo kako sastavljena skupina ljudi, nego skupina mnoštva udružena prihvaćenjem prava zajedničkom korišću (...) A što je grad nego mnoštvo ljudi, povezano slogom (...) te da su ljudi stupili u zajednicu zato što ljudska narav izbjegava samoću i teži zajedništvu i druženju." (Lučić, 2006: 143) Ciceronova definicija države ima dosta sličnosti sa stoičkom definicijom helenističkog polisa. Pozadinu ovih pojmovnih određenja nalazimo u Aristotelovom učenju, prema kojem država ima osnovnu svrhu osigurati sretno i pravično življenje. U tome nalazimo zajedničku pripadnost *iustitia* i *utlitas*. Aristotel uči o pravednosti i pravičnosti u *Nikomahovoj etici*, gdje se pravičnost kao viša vrsta pravednosti stavlja nasuprot opće zakonske pravednosti, koja ne može biti pravedna za svaki pojedinačni slučaj. On razlikuje *iustitia distributiva* kao pravičnost koja dijeli društvena dobra prema vrijednosti ili zasluzi, te koja prema geometrijskoj proporciji omogućuje da zaslužniji i vredniji članovi društva u raspodjeli dobiju više. Na drugoj strani *iustitia commutativa* aritmetičkom proporcijom održava ravnotežu socijalnih dobara tako što se onome koji suviše ima oduzima onoliko koliko je iznosio gubitak onog koji je doživio nepravdu. Pravednost je determinirajući faktor koji stvara moralni zakon. Pravo ispunjeno pravednošću (*aequitas*) treba činiti osnov pravne države. Ciceron je ljude koji se identificiraju i svoj životni moto izjednačuju sa zakonitim državnim uređenjem nazivao državnicima. U cjelini posmatrane filozofsko-političko-državotvorne ideje akademika Pejanovića u svojim osnovama imaju antičku ukorijenjenost i s punim pravom ga možemo tretirati kao iskonskog državnika. U njegovoj osobi su se ujedinile političko iskustvo (*usus*) i povjerenje s teorijom (*studium discendi et doscendi*). On je centralni pojam pravednosti iz jednog filozofskog principa i duhovne norme modificirao u nit vodilju svakog političkog vođe uz stalno izražene napore redefiniranja ključnih javnopravnih koncepata. Kako su Cicerona s pravom nazivali učiteljem svih obrazovanih Rimljana, akademik Pejanović i njegovo djelo bi trebali postati učiteljem za naše aktualne nosioce javnih ovlašćenja.

Mirko Pejanović kao državnik

Prihvatajući Ciceronovo učenje o neophodnosti javnog angažmana svakog učenog čovjeka akademik Pejanović je čitav svoj život posvetio dobrobiti zajednice u kojoj živi i radi. Još kao student stavlja se u prve redove nosilaca i predvodnika

studentskih buntovnih zahtjeva iz 1968. godine kao prvih nagovještaja potrebe za demokratizacijom društvenog uređenja. Kao aktivista studentske organizacije postaje predsjednik Univerzitetskog odbora Saveza studenata Univerziteta u Sarajevu. Cjelokupnim svojim angažmanom će biti pripadnik centrifugalnih silnica javnopravno-političkog društvenog domena. Ostvario je respektabilnu akademsku karijeru koja mu je otvarala vrata javnog angažmana. Kao profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu bio je rukovodilac Odsjeka za politologiju, predavač na postdiplomskim i doktorskim studijama, dekan Fakulteta političkih nauka 2007–2012. godine, na Univerzitetu u Sarajevu je obnašao dužnost prorektora i člana Upravnog odbora, bio je nosilac i član mnogobrojnih istraživačkih projekata i mentor velikom broju magistranata i doktoranata.

U burnim vremenima disolucije nekadašnje Jugoslavije i ratnim dešavanjima u Bosni i Hercegovini profesor Pejanović će se naći u epicentru prelomnih povijesnih događanja. Nakon što su predstavnici srpskog naroda napustili Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, prema tadašnjim izbornim pravilima u sastav kolektivnog šefa države ulazi profesor Pejanović i daje krupan doprinos radu ovog organa u periodu od juna 1992. do septembra 1996. godine. Multietničko ratno Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine bilo je najbolji katalizator za očuvanje multietničke strukture Sarajeva kao glavnog grada, kao i cjelokupne države. Profesor Pejanović je bio jedan od vodećih autora u donošenju izuzetno važnog dokumenta Platforme o radu višenacionalnog i višestranačkog Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine u ratnim uvjetima. Prvi Nacrt ovog dokumenta je izradio profesor Pejanović. Platforma Predsjedništva je imala programsko-politički i ustavnopravni karakter i bila je osnova za pridobijanje podrške međunarodne zajednice i internacionaliziranje bosanskohercegovačkog pitanja. U Platformu su inkorporirani principi i načela ZAVNOBiH-a kao temelja moderne državnosti Bosne i Hercegovine. Odranije su bili poznati stavovi profesora Pejanovića: "Svi oblici državnosti Bosne i Hercegovine, uključujući i budući status članice Evropske unije, svoju osnovu i korijen imaju u odlukama Prvog, Drugog i Trećeg zasjedanja ZAVNOBiH-a i kontinuitetu razvoja državnosti Bosne i Hercegovine na ideji ZAVNOBiH-a." (Pejanović, 2015: 37). U ovom dokumentu je izražen jedinstveni stav u pogledu karaktera države koja se grčevito brani za svoju opstojnost.

> Radi se o tome da je država Bosna i Hercegovina u Platformi za rad Predsjedništva BiH u ratnim uslovima definisana na temelju savremenih demokratskih standarda egzistencije pravnih država u zemljama Evropske unije i viševjekovnoj multikulturalnosti bosanskohercegovačke zajednice tri njena naroda koji su unutar Bosne i Hercegovine uspostavili i razvili svoj kulturni i nacionalni identitet (...) Unutrašnje ustrojstvo BiH, kao multikulturalne i multireligijske zajednice zasniva se na regionalnoj i lokalnoj samoupravi koja uvažava ekonomske, kulturne, istorijske i etničke kriterije. Ovim bi se rješenjem unutrašnjeg ustrojstva države

> Bosne i Hercegovine a koje bi bilo izvedeno na lokalnoj i regionalnoj samoupravi Bosna i Hercegovina približila modelima organizacije lokalne i regionalne samouprave u zemljama Evropske unije (...) U Platformi se izvodi i programski cilj: BiH ima poseban interes da postane ravnopravna članica Evropske zajednice. Time je Platforma za djelovanje Predsjedništva u ratnim uslovima postala prvi državni programsko-politički dokument u kome se definiše interes države Bosna i Hercegovine da je njena politička budućnost u sticanju članstva u Evropskoj uniji. (Pejanović, 2015: 47-48)

Multietnički sastav i jedinstvo Predsjedništva Bosne i Hercegovine bili su osnov za pridobijanje povjerenja međunarodne zajednice prema konceptu države Bosne i Hercegovine i njenog historijskog multietničkog bića. Aktivni doprinos profesora Pejanovića u profiliranju i realiziranju principa Platforme najbolji je primjer ostvarivanja Platonovog ideala ostvarenja dobrobiti državnih zajednica kada su na njihovom čelu učeni ljudi koje je on nazivao filozofima. Pejanović je dobio priliku da u prelomnim povijesnim procesima kao kreator povijesnih zbivanja primjenjuje svoje bogato učeno znanje i iskustvo. Imao je osobne hrabrosti da se upusti u vrtloge najsloženijih procesa i na taj način postane neposredni kreator povijesnih zbivanja.

Kao član Predsjedništva Bosne i Hercegovine Pejanović je bio uključen u dugotrajne i mnogobrojne mirovne pregovore kojima se pokušavala riješiti bosanskohercegovačka ratna tragedija. Prema njegovom shvaćanju na referendumu 1992. godine se glasalo za modernu evropsku Bosnu i Hercegovinu i svakim svojim činom je pokušavao pronalaziti puteve za ostvarenje tog koncepta. Bio je učesnik mirovnih pregovora u Ženevi i dao je krupan doprinos u ostvarenju međunarodnopravnog subjektiviteta naše države. Prema njegovim riječima:

> Čin međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine od Evropske unije i vodećih svjetskih sila označio je novo istorijsko doba u egzistenciji države Bosne i Hercegovine. To je doba njenog samostalnog i nezavisnog političkog razvoja unutar evropske zajednice država i naroda (...) Na činjenici da je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine bilo višestranačko i višeetničko, da je Armija RBiH imala multietnički sastav pridobijeno je povjerenje vodećih sila u međunarodnoj zajednici prema konceptu države Bosne i Hercegovine, konceptu njene odbrane od uništavanja. (Pejanović, 2015: 51)

Kao osnivač i prvi predsjednik Srpskog građanskog vijeća – Pokreta za ravnopravnost 1994–2010. godine bio je glavni nosilac borbe za sticanje ustavne ravnopravnosti Srba u Federaciji Bosne i Hercegovine a aktivnosti ovog društvenog tijela su dale značajan doprinos za donošenje Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine iz 2000. godine o konstitutivnosti naroda na cijelom prostoru zemlje. Ideja vodilja akademika Pejanovića uvijek je bila o potpunoj ravnopravnosti svih naroda i građana kao biću opstojnosti Bosne i Hercegovine. Svojim znanstvenim

angažmanom dubinski prilazi problemima migracija, javnopolitički se zalaže za povratak izbjeglica i obnovu multietničkog povjerenja.

Profesor Pejanović pokazuje stalnu spremnost da svojim znanstvenim i političkim autoritetom doprinosi razrješavanju i smirivanju konfliktnih situacija u našem društvu. Njegova riječ i stav imaju svoju težinu, a sadržajno predstavljaju siguran putokaz od etimologije korijena konflikta do njegovog potpunog rješavanja na dobrobit svih zainteresiranih. Nikada nije ustuknuo pred složenom društvenom problematikom, već uvijek daje jasne odgovore. Iz tih odgovora isijava sva složenost njegovih znanja o državnoj organizaciji u lančanoj poveznici od antičke preko srednjovjekovne do moderne filozofsko-pravne i političke svjetske misli. Pejanović ruši pregrade između pojedinih znanstvenih disciplina dovodeći ih u interakcijsku harmoniju. Naravno da su ove odlike dovele kako do zavidnog internacionalnog znanstvenog ugleda profesora Pejanovića, tako sigurno i do povećanja reputacijskog nivoa zemlje koju predstavlja.

Zaključak

Kada sagledamo sveukupnost angažmana akademika Mirka Pejanovića, nemoguće se oteti utisku divljenja grandioznosti njegovog životnog djela. Postojanost tolikog stupnja energije i u ovim poznim godinama svakako je zadivljujuća. Svoju energiju i znanje nesebično prenosi na mlađe kolege i studente kao nepresušni izvor motivacije za iznalaženje novih saznanja i iskustava. Posjeduje moć ubjeđivanja sagovornika u sopstvene kreativne sposobnosti i otklanjanje svih prepreka za uključivanja u stvaralačke procese. To se posebno može zapaziti u njegovim aktivnostima unutar ANUBiH u sprovođenju mnogobrojnih istraživačkih projekata. Njegove državničke ideje i aktivnosti svakako ne daju za pravo vrlo čestim paušalnim stavovima iz političkog diskursa kako intelektualna i znanstvena zajednica kod nas ne daje svoj glas i doprinos rješavanju aktualnih društvenih problema. Svim aktualnim nosiocima javnopolitičkih dužnosti treba odavde poručiti da čitaju djelo akademika Mirka Pejanovića.

Mirkovo djelo predstavlja harmoničan sklad elemenata njegove državničke filozofije, od teorijsko-političkih, psiholoških, etičkih pa do gnoseoloških učenja. On je istinski predstavnik kraljevske ili božanske nauke dijalektike baveći se genezom suštine državnopravnog bića države u kojoj je rođen i u kojoj je proveo svoj životni vijek. Ono što bismo posebno istakli ovom prilikom je dosljedno i nikada dovedeno u pitanje domoljublje akademika Pejanovića prema Bosni i Hercegovini. Njegove filozofsko-političke i državnopravne ideje, kao i neposredan kreativni državnički angažman, daju nam potpuno opravdanje za dodjelu počasnog naslova *pater patriae* Bosne i Hercegovine akademiku Pejanoviću.

Literatura

Klarić, Dragutin (2000) Pravednost kao temeljna vrijednost pojedinca i bit Platonove države, *Pravni vjesnik – Tromjesečni glasnik za pravne i društveno-humanističke znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku*, god. 16, br. 3–4, 267-275.

Lučić, Zdravko (2006) *Ciceron i prirodno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.

Lučić, Zdravko (2017) *Osnove evropskog privatnog prava*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.

Mayer-Maly, Theo (2001) *Rechtsphilosophie*, Wien – New York.

Pejanović, Mirko (1997) Međunarodna zajednica i država Bosna i Hercegovina, u: Imamović, Mustafa (ur.) *Agresija na Bosnu i Hercegovinu i borba za njen opstanak 1992.–1995. godine*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 155-160.

Pejanović, Mirko (1997) *Sadašnjost i politička budućnost Bosne i Hercegovine*, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (1999) *Bosansko pitanje i Srbi u Bosni i Hercegovini*, Bosanska knjiga, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2005) Novo političko ustrojstvo Bosne i Hercegovine kao pretpostavka integracije u Evropsku uniju, u: Droca, Veljko (ur.) *Bosna i Hercegovina pred izazovom evropske budućnosti i novog političkog ustrojstva*, Srpsko građansko vijeće – Vijeće kongresa bošnjačkih intelektualaca – Hrvatsko narodno vijeće – Asocijacija nezavisnih intelektualaca Krug 99, Sarajevo, 68-75.

Pejanović, Mirko (2005) *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*, Šahinpašić, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2013) *Ogledi o državnosti i političkom razvoju Bosne i Hercegovine: studije, članci, intervjui*, 3. dop. izd., Šahipašić, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2015) *Država Bosna i Hercegovina i demokratija*, University Press – Magistrat izdanja, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2021) *Državnost Bosne i Hercegovine u XX i XXI stoljeću: studije, članci, intervjui*, University Press, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2021) Ideje za reformu Izbornog zakonodavstva, u: Cvitković, Ivan (ur.) *Reforma izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine: zbornik radova*, Posebna izdanja CXCVIII, Odjeljenje društvenih nauka 17, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 227-238.

Pejanović, Mirko (2023) *Bosna i Hercegovina 30 godina od sticanja nezavisnosti (studije, članci, recenzije knjiga)*, UMHIS, Sarajevo.

Perović, Slobodan (2004) Prirodno pravo kao neophodno svojstvo pravne države, *Pravna riječ – Časopis za pravnu teoriju i praksu*, god. I, br. 1, Banja Luka, 27-50.

ANU BiH АНУ БиХ

MIRKO PEJANOVIĆ – LEGAL THINKER AND STATESMAN

Zdravko Lučić
Retired Professor
University of Sarajevo – Faculty of Law
z.lucic@pfsa.unsa.ba
ORCID: 0009-0002-8337-689X

Abstract: In the paper, the author tries to give his overview of several segments from the rich creative oeuvre of the academician Mirko Pejanović. In his scientific work, Pejanović devoted the most attention to the state of Bosnia and Herzegovina, its historical roots, current issues of its transformation and ways of further development. A special whole is made up of his research into the phenomenon of local community, local self-government and regional organization of the country. In his research, Academician Pejanović reached the hidden depths of scientific truths. In this paper, the author particularly emphasizes Pejanović's political engagement as a member of the Presidency of Bosnia and Herzegovina, a delegate in the Parliament of the Federation of Bosnia and Herzegovina, the founder of the Serbian Civic Council and the totality of his public and political activities. In his evaluations, he compares him with Cicero from the time of the highest reaches of the republican system of ancient Rome, giving him the truly deserved honor *pater patriae*.

Keywords: Mirko Pejanović, Bosnia and Herzegovina, state, Cicero, statesman, local community